

Міністерство охорони здоров'я України
Івано-Франківський національний медичний університет
Кафедра клінічної фармакології і фармакотерапії

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ Біоетика

Освітньо-наукова програма вищої освіти підготовки фахівців	
Рівень вищої освіти	Третій (освітньо-науковий) рівень
Кваліфікація освітня	Доктор філософії
Галузь знань	22 Охорона здоров'я
Спеціальність	222 Медицина

Затверджено на засіданні
центральної методичної ради
ІФНМУ

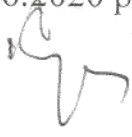
Протокол № 5 від 30.06.2020 р.

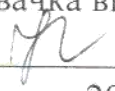
Голова методичної ради

_____ проф. Ерстенюк Г.М.

РОЗРОБНИКИ: проф. Купновицька І.Г., доц. Калугіна С.М.

Івано-Франківськ – 2020

Обговорено та ухвалено на засіданні кафедри
клінічної фармакології і фармакотерапії ІФНМУ
Протокол №11 від 18.06.2020 р.
Завідувачка кафедри професор Купновицька І.Г.

Завідувачка відділу аспірантури, докторантури
 Кондрат Л.А.
_30 червня_2020 р.

ЗМІСТ

1. Загальна інформація
2. Анотація навчальної дисципліни
3. Мета та цілі навчальної дисципліни
4. Компетентності та результати навчання
5. Організація навчання
  - 5.1. Структура навчальної дисципліни
  - 5.2. Тематичні плани
    - 5.2.1. Тематичний план лекцій
    - 5.2.2. Тематичний план практичних занять
    - 5.2.3. Тематичний план самостійної позааудиторної роботи
  - 5.3. Методи навчання
  - 5.4. Система оцінювання
    - 5.4.1. Оцінювання поточної навчальної діяльності
    - 5.4.2. Підсумковий контроль знань, його форми та оцінювання
6. Політика навчальної дисципліни
7. Перелік навчально-методичної літератури
  - 7.1. Основна
  - 7.2. Додаткова
  - 7.3. Інформаційні ресурси

1. ЗАГАЛЬНА ІНФОРМАЦІЯ

Назва дисципліни	Біоетика
Викладачі	д.мед.н., проф. Купновицька І.Г к.мед.н., доц. Калугіна С.М.
Контактний телефон кафедри	(0342)525977
Е-mail кафедри	clinfarm@ifnmu.edu.ua
Формат дисципліни	лекції, практичні заняття, самостійна робота
Обсяг дисципліни	3 кредити ECTS
Посилання на навчально-методичні ресурси відповідної сторінки кафедри на офіційному сайті ІФНМУ (Календарно-тематичні плани, методичні вказівки до практичних занять, методичні вказівки до СПР, матеріали до підсумкового контролю, база тестових завдань тощо)	На офіційному сайті ІФНМУ, у розділі наукова робота, Аспірантура. Докторантура. https://ifnmu.edu.ua/uk/diyalnist-universytetu/naukova-robota/aspirantura-doktorantura На сторінці кафедри. https://ifnmu.sharepoint.com/:f:/s/usdoc/Et2IJgANwclInZC2ej41mp0BJGjqeEa8fQRj5Gohvxqg0Q?e=Psgkdt
Матеріально-технічне забезпечення	Навчальні кімнати, планшети, комп'ютер, мультимедійна установка
Консультації	Вівторок, 16.30-18.00

2. АНОТАЦІЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Навчальна дисципліна «Біоетика» вивчається аспірантами/здобувачами освітньої кваліфікації «Доктор філософії» підготовки фахівців третього рівня кваліфікації за спеціальністю 222 – Медицина у першому та другому семестрі першого року навчання; забезпечує здатність особи із ступенем доктора філософії розв'язувати біоетичні проблеми у галузі професійної та/або дослідницько-інноваційної діяльності, а також проводити власне наукове дослідження, результати якого мають наукову новизну, теоретичне та практичне значення, керуючись знаннями категорій та принципів біоетики.

Дисципліна спрямована на здобуття знань, навичок та вмінь, достатніх для формування системного наукового світогляду, виконання оригінального наукового дослідження, отримання нових фактів та їхнього впровадження у національний та міжнародний освітньо-науковий простір, у практичну медицину та інші сфери життя, виховання глибокої переконаності в необхідності неухильного дотримання етичних і моральних норм, правил і принципів у науковій і професійній діяльності.

Навчальна дисципліна «Біоетика» інтегрується з дисциплінами циклу загально-наукової підготовки, такими як філософія науки, академічна доброчесність, педагогіка та викладацька практика. В аспекті змістового наповнення біоетика тісно пов'язана з наступними дисциплінами: методологія проведення наукових досліджень; основи патентознавства, інтелектуальної власності та трансферу технологій; клінічна епідеміологія; військова медицина.

3. МЕТА ТА ЦІЛІ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Метою викладання навчальної дисципліни «Біоетика» є формування знань щодо моральності в професійній діяльності лікаря, законодавчого регулювання медичних втручань, захисту прав пацієнтів, оволодіння методологією біоетичного підходу до проведення доклінічних та клінічних досліджень, отримання відповідної інформації стосовно біологічних та медичних ризиків при виконанні науково-дослідної роботи, глибокого розуміння міжнародних та національних правових документів, що регламентують практичну та наукову діяльність у медицині.

Цілі навчальної дисципліни:

- довести до аспірантів/здобувачів інформацію стосовно етичного регулювання сучасної науки відповідно до положень та рішень міжнародних конференцій, конвенцій та декларацій, ВООЗ, ООН та законів України і імплементації цих стратегій в галузь охорони здоров'я;
- сформувати біоетичну концепцію сучасного медичного фахівця в системі «лікар-суспільство»;
- передбачати наслідки порушень валеологічних основ формування здорового способу життя та їх вплив на безпеку життєдіяльності людини;
- формування поваги до життя та гідності здорової і хворої людини, інтереси яких завжди повинні оцінюватися вище від інтересів науки або суспільства;
- формування вміння ідентифікувати та аналізувати конфліктні ситуації, що виникають на стику медицини, біології, філософії та юриспруденції, визначати конкретні шляхи їхнього розв'язання;
- надати аспірантам/здобувачам знання, що дозволяють здійснювати клінічні дослідження на основі положень належної клінічної практики;
- формування вміння користуватися принципами ноетики для запобігання глобальній екологічній кризі, яка може набути катастрофічного і необоротного характеру.

4. КОМПЕТЕНТНОСТІ ТА РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Дисципліна «Біоетика» спрямована на оволодіння аспірантами/здобувачами такими **компетентностями**:

Інтегральна компетентність:

ІК – Здатність розв'язувати комплексні проблеми в галузі дослідницько-інноваційної та професійної медичної діяльності, проводити оригінальне наукове дослідження в галузі охорони здоров'я на основі глибокого переосмислення наявних та створення нових цілісних теоретичних або практичних знань та/або професійної практики із наступною інтеграцією у світовий науковий простір через друковані праці.

Загальні компетентності:

ЗК 1. Здатність до науково-професійного вдосконалення.

ЗК 2. Здатність до пошуку, обробки та аналізу наукової інформації з різних джерел.

ЗК 5. Здатність здійснювати аналітичну та експериментальну наукову діяльність, організовувати, планувати та прогнозувати результати наукових досліджень.

ЗК 6. Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконаних робіт.

ЗК 7. Здатність використовувати академічну українську та іноземну мову з метою здійснення наукової комунікації, міжнародного співробітництва, відстоювання власних наукових поглядів у професійній, науковій і педагогічній діяльності.

ЗК 8. Уміння спілкуватися у професійному середовищі та з представниками інших професій у національному та міжнародному контексті.

ЗК 9. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій у науковій діяльності, пошуку та критичному аналізу інформації. ЗК 11. Уміння працювати в команді.

ЗК 12. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК 13. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства, вести здоровий спосіб життя.

Спеціальні (фахові) компетентності:

СК 3. Здатність формулювати дослідницьке питання, його новизну, розробляти проєкт наукового дослідження.

СК 4. Здатність обрати методи та кінцеві точки дослідження відповідно до цілей та завдань наукового проєкту.

СК 5. Володіння сучасними методами наукового дослідження в медицині.

СК 6. Здатність інтерпретувати результати наукових досліджень, проводити їхній аналіз та узагальнення з дотриманням основ академічної чесності та норм законодавства.

СК 7. Здатність до впровадження нових наукових відомостей у науку, освіту та інші сфери суспільства.

СК 8. Здатність презентувати результати наукових досліджень в усній та письмовій формах відповідно до національних та міжнародних стандартів.

СК 11. Здатність дотримуватися принципів етики та академічної доброчесності.

СК 12. Спроможність брати участь у різних формах наукової комунікації (конференції, круглі столи, дискусії, наукові публікації) в сфері власного наукового дослідження, медицини та охорони здоров'я загалом.

Навчальна дисципліна «Біоетика» скерована на досягнення аспірантами/здобувачами наступних **результатів навчання**:

визначати ціннісні орієнтації та мотиваційний рівень особистості, використовувати інформаційні та комунікаційні технології для пошуку та обробки інформації, вести дискусію в сфері аналізу інформативності наукових даних, комунікації з науковими керівниками, колегами та партнерами під час обговорення проблем, пошуку шляхів їх вирішення, володіння вербальними та невербальними навичками спілкування, взаємодія в колективі для виконання завдань, дотримуватися кодексу поведінки науковця, застосовувати моральні, етичні та фахові норми в професійній діяльності, трактувати ключові питання законодавчих актів і нормативних документів із питань біоетики.

ПРН 1. Володіти концептуальними та методологічними знаннями при виконанні наукових досліджень у медицині.

ПРН 2. Здатність демонструвати значну авторитетність, інноваційність, високий ступінь самостійності при проведенні наукового дослідження в медицині.

ПРН 3. Виявляти невирішені проблеми медичної науки та практики, формулювати питання та визначати шляхи їхнього рішення.

ПРН 4. Інтерпретувати та аналізувати інформацію з використанням новітніх інформаційних технологій.

ПРН 5. Вміти генерувати нові ідеї чи процеси у передових контекстах професійної та наукової діяльності, з дотриманням належної академічної доброчесності.

ПРН 6. Формулювати наукові гіпотези, мету і завдання наукового дослідження.

ПРН 7. Розробляти дизайн та план наукового дослідження.

ПРН 8. Організовувати та виконувати оригінальне наукове дослідження. ПРН

9. Пояснювати принципи, специфічність та адекватність методів дослідження, інформативність обраних показників.

ПРН 10. Володіти, вдосконалювати та впроваджувати нові методи дослідження за обраним напрямом наукового дослідження та освітньої діяльності.

ПРН 11. Застосовувати знання та розуміння для аналізу результатів наукових досліджень, уміти аналізувати, використовувати методи статистичного дослідження.

ПРН 12. Впроваджувати результати наукових досліджень у медичну практику, освітній процес та різні інституції суспільства.

ПРН13. Презентувати на високому рівні результати наукових досліджень у формі усних та постерних доповідей, публікацій.

ПРН 14. Користуватися основами патентознавства та захисту інтелектуальної власності.

ПРН 15. Розвивати та використовувати комунікацію в науковопрофесійному середовищі й громадській сфері.

ПРН 16. Демонструвати безперервний розвиток та самовдосконалення інтелектуального і загальнокультурного рівня, самореалізацію та високу ділову репутацію.

ПРН 18. Мати навички міжособистісних взаємодій у науковому середовищі, організувати роботу колективу, формуючи чіткі правила комунікації всередині та сприятливий мікроклімат для конструктивної взаємодії учасників.

ПРН 19. Дотримуватися етичних принципів при роботі з пацієнтами, лабораторними тваринами.

ПРН 20. Дотримуватися академічної та професійної доброчесності, впроваджувати політику академічної доброчесності в наукову, професійну та викладацьку діяльність, нести відповідальність за достовірність отриманих наукових результатів, вміти планувати і проводити заходи направлені на недопущення проявів академічної недоброчесності.

5. ОРГАНІЗАЦІЯ НАВЧАННЯ

5.1. Структура навчальної дисципліни

Форма навчання	С	Семестр	Всього год/кредитів ECTS	Кількість годин					Підсумковий модульний контроль (тиждень)	Підсумок по дисципліні (тиждень)
				Аудиторних						
				Лекції		Лабораторні	Семинари	Заняття		
Денна	I	1, 2	90/3	10	48	-	-	32	35-36	36

Структура залікових кредитів модулів

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин		
	Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота
Модуль 1			
Змістовий модуль 1. Методологічні та соціальні аспекти біоетики			
Біоетика: предмет, задачі, принципи і історія розвитку біомедичної етики, нооетики. Біоетика і становлення національної системи охорони здоров'я в Україні.	2	4	2
Соціальна справедливість, проблеми транскультуральної етики і соціоетичні зобов'язання. Біоетичні та правові проблеми співіснування „традиційної" та „нетрадиційної" медицини.	-	4	3
Біоетичні аспекти виховання поваги до здорового способу життя. Здоровий спосіб життя як умова його тривалості, фізичного і духовного розвитку. Людина і хвороба. Хвороба як переживання і поведінка людської особистості.	-	4	3
Вартість життя та здоров'я людини. Біологічний та антропологічний статус ембріону людини. Гідність і недоторканість людського життя з моменту його запліднення до природної смерті.	2	-	-
Біоетична оцінка морального статусу плода та	-	4	2

початку життя. Біоетичні проблеми штучного аборту.			
Основи професійних комунікацій у медицині з позицій біоетики.	1	-	-
Взаємини між медичними співробітниками, пацієнтом та його родиною. Біоетична та правова оцінка лікарської помилки та ятрогенії.	-	4	3
Напрямки і методи біоетики	-	4	3
Усього годин - 45/ кредитів ECTS - 1,5	5	24	16
Змістовий модуль 2. Прикладні аспекти біоетики			
Біоетичні аспекти науково-дослідницької роботи: експеримент та клінічні дослідження. Принципи доказової медицини та їх біоетична оцінка.	2	-	-
Біоетичні аспекти та біобезпека впливу навколишнього середовища на людину. Біоетичні аспекти агротехнологій. Основи біоетичної оцінки та контролю генетичних технологій.	-	4	3
Медико-етичні проблеми конвергентних NBIC-технологій.	1	-	-
Біоетичні проблеми болю, страждання, реабілітації та евтаназії. Біоетичні аспекти паліативної медицини.	2	4	3
Біоетичні аспекти трансплантології та трансфузіології крові. Міжнародні та національні етично-правові акти в галузі трансплантології.	-	4	3
Основи біоетичних проблем ВІЛ-інфекції та інших соціально небезпечних інфекцій. Міжнародне та національне регулювання ВІЛ-інфекції.	-	4	4
Біоетика в психосоматичній медицині і медичній психології. Біоетичні проблеми в психіатрії.	-	4	3
Усього годин - 45/ кредитів ECTS - 1,5	5	20	16
Підсумковий модульний контроль	-	4	-
Усього годин за модуль - 90/кредитів ECTS - 3	10	48	32

5.2. ТЕМАТИЧНІ ПЛАНИ

5.2.1. Тематичний план лекцій

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Біоетика: предмет, задачі, принципи і історія розвитку біомедичної етики, ноетики. Біоетика і становлення національної системи охорони здоров'я в Україні.	2
2.	Вартість життя та здоров'я людини. Біологічний та антропологічний статус ембріону людини. Гідність і недоторканість людського життя з моменту його запліднення до природної смерті.	2
3.	Основи професійних комунікацій у медицині з позицій біоетики.	2
4.	Біоетичні аспекти науково-дослідницької роботи: експеримент та клінічні дослідження. Принципи доказової медицини та їх біоетична оцінка.	2
5.	Біоетичні проблеми болю, страждання, реабілітації та евтаназії. Біоетичні аспекти паліативної медицини.	2
Усього		10

5.2.2. Тематичний план практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Біоетика: предмет, мета і задачі в системі охорони здоров'я. Історія професійної медичної етики, ноетики. Біоетика і становлення національної системи охорони здоров'я в Україні.	4
2.	Соціальна справедливість, проблеми транскультуральної етики і соціоетичні зобов'язання. Біоетичні та правові проблеми співіснування „традиційної” та „нетрадиційної” медицини.	4
3.	Біоетичні аспекти виховання поваги до здорового способу життя. Здоровий спосіб життя як умова його тривалості, фізичного і духовного розвитку. Людина і хвороба. Хвороба як переживання і поведінка людської особистості.	4
4.	Біоетична оцінка морального статусу плода та початку життя. Біоетичні проблеми штучного аборту.	4
5.	Взаємини між медичними співробітниками, пацієнтом та його родиною. Біоетична та правова оцінка лікарської помилки та ятрогенії.	4

6.	Напрямки і методи біоетики	4
7.	Біоетичні аспекти та біобезпека впливу навколишнього середовища на людину. Біоетичні аспекти агротехнологій. Основи біоетичної оцінки та контролю генетичних технологій.	4
8.	Біоетичні проблеми болю, страждання, реабілітації та евтаназії. Біоетичні аспекти паліативної медицини.	4
9.	Біоетичні аспекти трансплантології та трансфузіології крові. Міжнародні та національні етично-правові акти в галузі трансплантології.	4
10.	Основи біоетичних проблем ВІЛ-інфекції та інших соціально небезпечних інфекцій. Міжнародне та національне регулювання ВІЛ-інфекції.	4
11.	Біоетика в психосоматичній медицині і медичній психології. Біоетичні проблеми в психіатрії.	4
12.	Підсумковий модульний контроль.	4
Усього		48

5.2.3. Тематичний план самостійної позааудиторної роботи

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Біоетика: предмет, мета і задачі в системі охорони здоров'я. Історія професійної медичної етики, ноетики. Біоетика і становлення національної системи охорони здоров'я в Україні.	2
2.	Соціальна справедливість, проблеми транскультуральної етики і соціоетичні зобов'язання. Біоетичні та правові проблеми співіснування „традиційної" та „нетрадиційної" медицини.	3
3.	Біоетичні аспекти виховання поваги до здорового способу життя. Здоровий спосіб життя як умова його тривалості, фізичного і духовного розвитку. Людина і хвороба. Хвороба як переживання і поведінка людської особистості.	3
4.	Біоетична оцінка морального статусу плода та початку життя. Біоетичні проблеми штучного аборту.	2
5.	Взаємини між медичними співробітниками, пацієнтом та його родиною. Біоетична та правова оцінка лікарської помилки та ятрогенії.	3
6.	Напрямки і методи біоетики.	3
7.	Біоетичні аспекти та біобезпека впливу навколишнього середовища на людину. Біоетичні аспекти агротехнологій. Основи біоетичної оцінки та контролю генетичних технологій.	3
8.	Біоетичні проблеми болю, страждання, реабілітації та евтаназії. Біоетичні аспекти паліативної медицини.	3

9.	Біоетичні аспекти трансплантології та трансфузіології крові. Міжнародні та національні етично-правові акти в галузі трансплантології.	3
10.	Основи біоетичних проблем ВІЛ-інфекції та інших соціально небезпечних інфекцій. Міжнародне та національне регулювання ВІЛ-інфекції.	4
11.	Біоетика в психосоматичній медицині і медичній психології. Біоетичні проблеми в психіатрії.	3
Усього		32

5.3. Методи навчання

Методи навчання дисципліни “Біоетика” включають:

1. Традиційні методи навчання: словесні; наочні; практичні.
2. Методи навчально-пізнавальної діяльності: пояснювально-ілюстративний метод, репродуктивний метод, метод проблемного викладу, частково-пошуковий або евристичний метод, дослідницький метод.
3. Методи стимулювання й мотивації науково-пізнавальної діяльності: індуктивні і дедуктивні методи навчання, методи стимулювання і мотивації навчання.
4. Методи контролю як методи навчання (контролю з боку викладача, самоконтролю, взаємоконтролю, самокорекції, взаємокорекції).

Для оптимізації сприйняття навчального матеріалу пропонується впровадження методик, що створюють умови активізації пізнавальної активності аспірантів/здобувачів – рольова гра, командно-орієнтований підхід.

Рольова гра передбачає створення сценарію відповідно до теми, що вивчається. Формується завдання, в якому присутня дилема з протилежними поглядами. Учасникам навчального процесу пропонуються ролі, у яких вони повинні наводити переконливі докази вирішення проблеми, викладати та захищати свої міркування, адаптуватися до конкретної ситуації, розглядати її всебічно, що дає можливість тим, хто навчається, глибше розуміти навчальний матеріал.

Командно-орієнтований підхід як варіант активного навчання переносить стимулюючі акценти з викладача на аспірантів/здобувачів, які набувають вміння працювати в команді та критично мислити.

5.4. СИСТЕМА ОЦІНЮВАННЯ

5.4.1. Оцінювання поточної навчальної діяльності

Поточний контроль проводиться викладачем під час практичних занять. Основна мета поточного контролю – забезпечення зворотного зв'язку між викладачем та аспірантами/здобувачами в процесі навчання, забезпечення управління їх навчальною мотивацією.

Поточний контроль здійснюється на кожному практичному занятті відповідно до конкретних цілей теми, під час індивідуальної роботи викладача з аспірантом/здобувачем для тих тем, які аспірант/здобувач опрацьовує самостійно. При оцінюванні навчальної діяльності аспірантів/здобувачів використовуються стандартизовані методи контролю: тести з банку даних, структурований за процедурою контроль практичних навичок - моделювання певної проблеми та пошук шляхів її вирішення.

Усі заняття 4-хгодинні. Здійснюються згідно календарно-тематичного плану занять.

При засвоєнні кожної теми практичного заняття за традиційною системою аспіранту/здобувачу присвоюються бали: від 10 балів до 0 балів. Максимальний бал за практичне заняття – 10: за повну відповідь на теоретичне запитання 4 бали, правильно вирішені 8 тестів – по 0,5 бала (всього 4 бали), виступ (доповідь, есе), активність у дискусії - 2 бали. Мінімальний позитивний бал за практичне заняття складає не менше 50% від максимального балу за практичне заняття - 10:2, тобто 5.

Максимальна кількість балів, яку може набрати аспірант/здобувач за поточну діяльність при вивченні модулю - 120. Вона є результатом множення максимальної кількості балів, що може отримати студент на практичному занятті (10 балів) на кількість тем (11) у модулі (всього 110 балів) із додаванням балів за індивідуальну роботу (10 балів).

Аспірант/здобувач допускається до підсумкового модульного контролю при виконанні умов навчальної програми та в разі, якщо за поточну навчальну діяльність він набрав не менше 55 балів.

Критерії оцінювання теоретичного питання

Шкала оцінювання	Критерії оцінювання
4 бали	Виставляється за безпомилкову, повну ґрунтовну відповідь на теоретичні контрольні та додаткові запитання.
3 бали	Виставляється за неповну відповідь на контрольні та додаткові запитання.
2 бали	Виставляється за окремі неточності у відповіді на контрольні та додаткові запитання.
1 бал	Виставляється за суттєві неточності у відповіді на контрольні та додаткові запитання, при умові орієнтування в поняттях та визначеннях з предмету.
0 балів	Виставляється за відсутність правильної відповіді на контрольне запитання

Оцінювання самостійної позааудиторної роботи.

Оцінювання самостійної роботи аспірантів/здобувачів, яка передбачена в темі поряд з аудиторною роботою, здійснюється під час поточного контролю теми на відповідному аудиторному занятті. Оцінювання тем, які виносяться лише на

самостійну роботу і не входять до тем аудиторних навчальних занять, контролюється при підсумковому модульному контролі.

Критерії оцінювання індивідуальної роботи

Шкала оцінювання	Критерії оцінювання
10	Публікація статті з біоетики у фаховому закордонному
9	Публікація статті з біоетики у фаховому виданні України
8	Участь у міжнародній науковій конференції, конгресі з біоетики з доповіддю
7	Участь у всеукраїнській науковій конференції, конгресі з біоетики з доповіддю
6	Участь у міжнародній науковій конференції, конгресі з біоетики в якості слухача
5	Участь у всеукраїнській науковій конференції, конгресі з біоетики в якості слухача
4	Публікація тез з біоетики у міжнародних збірниках наукових праць, матеріалах конференцій тощо
3	Публікація тез з біоетики у всеукраїнських збірниках наукових праць, матеріалах конференцій тощо
2	Презентація наукової реферативно-пошукової роботи з біоетики згідно запропонованих тем, або тем, які самостійно обирають аспіранти/здобувачі, в рамках
1	Грунтовне опрацювання найновішої наукової літератури з біоетики згідно запропонованих тем, або тем, які самостійно обирають аспіранти/здобувачі, в рамках програми курсу з написанням реферату

Ці бали аспіранту/здобувачу додаються до суми балів, набраних аспірантою/здобувачем за поточну навчальну діяльність і не входять до мінімуму, необхідного для допуску до підсумкованого модульного контролю.

5.4.2. Підсумковий контроль знань, його форми та оцінювання

До підсумкового модульного контролю допускаються аспіранти/здобувачі, які виконали всі види робіт, які передбачені навчальною програмою, та при вивченні тем набрали кількість балів, не меншу за мінімальну (55 балів).

Форма проведення підсумкового модульного контролю стандартизована і включає контроль теоретичної і практичної підготовки. Максимальна кількість балів, яку аспірант/здобувач може набрати за ПМК, складає 80 балів. Підсумковий модульний контроль вважається зарахованим, якщо аспірант/здобувач набрав не менше 50 балів.

Конкретні форми контролю:

- 1) контроль теоретичних знань – тестові завдання (40 тестів) із бази даних (максимальна кількість балів 40, мінімальна - 30).
- 2) контроль практичних навиків – розв’язання 2-х ситуаційних задач або моделювання 2-х психологічних ситуацій (по 10 балів за кожну, всього 20 балів, мінімальна кількість 10 балів);
- 3) відповіді на 2 теоретичні запитання згідно запитань до модуля (по 10 балів за кожне, всього 20 балів, мінімальна кількість 10 балів).

Критерії оцінювання
Критерії оцінювання задач

Шкала оцінювання	Критерії оцінювання
10	Виставляється за безпомилкову, чітку відповідь на задачу та додаткові запитання по ній. Аспірант/здобувач вільно володіє матеріалом предмету.
9	Виставляється за неповну відповідь на контрольні та додаткові запитання до задачі, невичерпну відповідь. Аспірант/здобувач відчуває складнощі лише у найважчих питаннях.
8	Виставляється за неповну відповідь на задачу, але правильну відповідь на навідні додаткові запитання.
7	Виставляється за неповну відповідь на задачу, неповні відповіді на навідні додаткові запитання.
6	Виставляється за неповну відповідь на задачу, але неповне розуміння і неточні відповіді на навідні додаткові запитання.
5	Виставляється за неповну і неточну відповідь на задачу. Аспірант/здобувач задовільно розуміє об’єм програми, спроможний відповідати на спрощені навідні питання.
4	Виставляється за орієнтування в поняттях та визначеннях з предмету.
3	Виставляється за орієнтування в поняттях та визначеннях з теми, але аспірант/здобувач не може сформулювати власної думки при виконанні типових задач діяльності.
2	Виставляється за нечітке орієнтування в поняттях та визначеннях з предмету.
1	Виставляється за нечітке орієнтування в поняттях та визначеннях з предмету, аспірант/здобувач не має базових вхідних та вихідних знань.
0	Виставляється за відсутність вхідних та вихідних знань.

Критерії оцінювання теоретичних знань

Відповіді на запитання оцінюються за нижче поданими критеріями.

Шкала оцінюванн	Критерії оцінювання
10	Виставляється за безпомилкову, чітку відповідь на теоретичні запитання.
9	Виставляється за неповну відповідь на теоретичні запитання.
8	Виставляється за неповну відповідь на контрольні запитання, але правильну відповідь на навідні додаткові запитання.
7	Виставляється за неповну відповідь на контрольні запитання, але неповне розуміння і неточні відповіді на навідні додаткові запитання.
6	Виставляється за неповну і неточну відповідь на контрольні запитання.
5	Виставляється за орієнтування в поняттях та визначення з предмету.
4	Виставляється за орієнтування в поняттях та визначеннях з теми, але не може сформулювати власної думки при виконанні типових задач діяльності.
3	Виставляється за нечітке орієнтування в поняттях та визначеннях з предмету.
2	Виставляється за розуміння окремих понять та визначень з предмету.
1	Виставляється за орієнтацію в окремих поняттях та визначеннях з предмету.
0	Виставляється за відсутність вхідних та вихідних знань.

Критерії оцінювання тестів - за кожен правильно розв'язаний тест - 1 бал.

Перелік питань для підсумкового модульного контролю

1. Визначення, предмет, завдання, принципи й історія розвитку біоетики. Предмет і теоретичні основи нооетики.
2. Біоетика і становлення національної системи охорони здоров'я в Україні.
3. Соціальна етика медицини. Соціальна справедливість і соціоетичні зобов'язання. Біоетичні проблеми в багатонаціональному суспільстві.
4. Моделі організації охорони здоров'я та практика біомедичної етики.
5. Вартість життя та здоров'я людини. Біологічний і антропологічний статус ембріона людини. Гідність і недоторканність людського життя з моменту запліднення до природної смерті.
6. Здоровий спосіб життя як умова його тривалості, фізичного та духовного розвитку.
7. Людина і хвороба. Хвороба як переживання та поведінка людської

- особистості. Прикладні аспекти медичної психології в біомедичній етиці та деонтології.
8. Біоетичні аспекти науково-дослідної роботи: експеримент і клінічні дослідження. Принципи доказової медицини та їх біоетична оцінка.
  9. Арчі Кокран — засновник доказової медицини.
  10. Науково-дослідний експеримент. Види та роль альтернативних технологій (математичне моделювання, комп'ютерні технології).
  11. Етичний погляд на використання тварин у наукових пошуках і навчальному процесі.
  12. Контрацепція та природні методи планування сім'ї (біоетичні, теологічні, наукові, правові, суспільні, політичні погляди на методи планування сім'ї). Міжнародні регламентуючі документи.
  13. Принципи правдивості й інформованої згоди. Роль сім'ї в прийнятті медичних рішень. Конфіденційність (лікарська таємниця) — морально-етичні та правові аспекти.
  14. Визначення, види абортів та їх біоетична оцінка.
  15. Моральний спосіб життя медичного працівника.
  16. Біоетичні проблеми в роботі колективу лікувально-профілактичних закладів.
  17. Медико-етична та правова оцінка лікарської помилки та ятрогенії в клінічній практиці. Роль Комісій із біоетики: становлення, їх функції, перспектива розвитку.
  18. Біоетичні проблеми взаємодії медицини з фармацією.
  19. Моніторинг побічної дії ліків і запобігання їй. Система фармакологічного нагляду в Україні.
  20. Біомедична етика проведення клінічних випробувань лікарських препаратів, нових медичних технологій.
  21. Біоетичні проблеми реклами в медицині та фармації.
  22. Біоетичні та правові проблеми співіснування «традиційної» та «нетрадиційної» медицини.
  23. Біоетичні проблеми життя, вмирання, реанімації та смерті. Евтаназія, визначення, види та їх біоетична оцінка.
  24. Медико-етичні та правові проблеми генетичних репродуктивних технологій модифікацій природи людини і тварин.
  25. Біоетичні проблеми алкоголізму, вживання наркотиків і паління тютюну. Профілактика, реабілітація та ресоціалізація.
  26. Біоетичні аспекти самогубства та вбивства. Роль служби екстреної психологічної допомоги.
  27. Біомедична етика та деонтологія в профілактиці та лікуванні психосоматичної патології.
  28. Біоетичні аспекти хірургії, трансплантології, трансфузіології. Донорство, взяття та дарування органів. Медико-етичні та правові проблеми реаніматології. Визначення моменту смерті.

29. Біоетичні проблеми неонатології та педіатричної практики.
30. ВІЛ-інфекція та СНІД як біоетична і соціальна проблеми.
31. Медико-етичні та правові проблеми профілактики, діагностики та лікування ВІЛ-інфікованих, осіб із туберкульозом, венеричними й інфекційними хворобами.
32. Етичні проблеми медичної генетики. Медико-генетичне консультування.
33. Біоетичні проблеми генної інженерії та генної терапії.
34. Біоетичні проблеми пренатальної діагностики та популяційних скринінгових досліджень.
35. Концепція серцевої смерті як критерій смерті людини.
36. Концепція смерті всього мозку як критерій смерті людини.
37. Концепція смерті вищих відділів мозку як критерій смерті людини.
38. Біоетичні проблеми визначення "хронічного вегетативного стану".
39. Біоетичні проблеми "технічно залежних пацієнтів".
40. Визначення евтаназії у вузькому і широкому сенсі.
41. Юридичні проблеми евтаназії.
42. Роль фахівця з реабілітації щодо суспільної інтеграції інваліда.
43. Проблеми клінічної біоетики, що пов'язані з реабілітацією пацієнтів.
44. Моделі стосунків між фахівцем з реабілітації та інвалідом.
45. Біоетичні проблеми взаємодії медицини з фармацією.
46. Психосоматична концепція медицини.
47. Біоетичні проблеми медичної психології.
48. Біоетичні моделі стосунків лікаря і хворого з психічними розладами.
49. Біоетичні проблеми госпіталізації психічно хворих.
50. Біоетичні проблеми отримання інформованої згоди у психічно хворих.
51. Проблема відмови від лікування хворого з психічними розладами.
52. Біоетичні аспекти зловживань у психіатрії.
53. Прояви дискримінації і стигматизації по відношенню до психічно хворих.
54. Біоетичні аспекти впливу навколишнього середовища на людину.
55. Біоетичні аспекти агротехнологій.
56. Мораль і етика в геронтології та геріатрії.
57. Правові та законодавчі основи біоетики.

6. ПОЛІТИКА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Викладання дисципліни «Біоетика» здійснюється відповідно до «Положення про організацію освітнього процесу в Івано-Франківському національному медичному університеті».

При вивченні дисципліни використовуються адекватні методи навчання. За джерелами знань використовують методи навчання: словесні – розповідь, пояснення, лекція, інструктаж; наочні – демонстрація, ілюстрація; практичні – практична робота, вирішення задачі. За характером логіки пізнання

використовуються методи: аналітичний, синтетичний, аналітико-синтетичний, індуктивний, дедуктивний. За рівнем самостійної розумової діяльності використовуються методи: проблемний, частково-пошуковий, дослідницький.

Дисципліна включає лекції, практичні заняття та самостійну роботу аспіранта/здобувача. Лекція забезпечує систематичний усний виклад навчального матеріалу, дає можливість забезпечити закінченість і цілісність сприйняття аспірантами/здобувачами навчального матеріалу в його логічних взаємозв'язках за темою в цілому. Вона дозволяє значно активізувати пізнавальну діяльність, залучити до самостійного пошуку додаткової інформації для вирішення проблемних навчально-пізнавальних завдань. На практичному занятті викладач організовує детальний розгляд окремих теоретичних питань і формує вміння та навички їх практичного застосування у фаховому середовищі шляхом виконання практичних завдань. Самостійна робота аспіранта/здобувача – основний спосіб оволодіння навчальним матеріалом у час, вільний від обов'язкових навчальних занять. Індивідуальна робота виконується у формі участі у міжнародних і всеукраїнських конференцій, конгресів з біоетики, публікації статей або тез з біоетики у збірниках наукових праць, презентації наукової реферативно-пошукової роботи або написання реферату згідно запропонованих тем, або тем, які самостійно обирають аспіранти/здобувачі, в рамках програми курсу.

Загальна максимальна сума балів, яка присвоюється аспіранту/здобувачу за лдисципліну “Біоетика” - 200 балів, яка є сумою балів за роботу на практичних заняттях та індивідуальну роботу (max 120), а також балів, отриманих за підсумковий модульний контроль (max 80). Допуск до ПМК передбачає отримання мінімального балу (min 55).

Пропущені заняття мають бути відпрацьовані аспірантом/здобувачем упродовж 1 місяця в індивідуальному порядку. Відпрацювання відбуваються на кафедрі кожного вівторка з 16.30 до 18.00.

Аспіранти/здобувачі, які не склали підсумковий модульний контроль, мають право на його перескладання не більше двох разів: уперше – упродовж 10 днів після завершення відповідного модуля, удруге – комісії, яку призначає завідувач кафедри, упродовж 10 днів після першого повторного складання.

Не допускаються списування, використання різного роду програмних засобів, підказки. Не допускаються запізнення на лекції та практичні заняття. Недопустимими є запізнення на заняття та пропуски без поважних причин; користування мобільним телефоном, планшетом чи іншими мобільними пристроями під час опитування. Заохочується активність, ініціативність, творчий підхід.

7. ПЕРЕЛІК НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

7.1. Основна

1. Білоконь С. В. Основи біоетики та біобезпеки: Навчальний посібник. – Одеса : Одеський національний університет імені І. І. Мечникова, 2017. – 155 с.
2. Основи біоетики та біобезпеки: Навчальний посібник / Луценко Р.В., Колот Е.Г., Бобирьов В.М. – Полтава, 2015.- 175 с.
3. Основи біоетики та біобезпеки: Підручник / О.М. Ковальова, В.М. Лісовий, Т.М. Амбросова, В.І. Смирнова. 2-е вид., випр. К.: ВСВ Медицина, 2017. 392 с.
4. Цаценко Л.В. Биоэтика и основы биобезопасности: Учебное пособие. М.: Изд-во «Лань», 2017. 96 с.
5. Principles of Biomedical Ethics (Beauchamp) / Oxford University Press; 8 edition. 2019.-512p.
6. Engaging Bioethics: An Introduction With Case Studies 1st Edition / Gary Seay, Susana Nuccetelli. – 2017. – 438p.
7. Encyclopedia of Global Bioethics/ten Have, Henk.- 2016. – 3030p.
8. Introduction to Bioethics end Edition / [John A. Bryant](#), [Linda Baggott la Velle](#). – 2018. – 360p.

7.2. Додаткова

1. Запорожан В.М., Аряев М.Л. Біоетика та біобезпека: Підручник / В.М.Запорожан, М Л. Аряев. К.: Здоров'я, 2013. 456 с.
2. Запорожан В.Н., Аряев Н.Л. Биоэтика: Учебник / В.Н.Запорожан, Н.Л. Аряев К: Здоров'я, 2014. 460 с.
3. Запорожан В. М. Біоетика: Підручник / В. М.Запорожан, М Л. Аряев. К.: Здоров'я, 2005. 288 с.
4. Лопатин П.В., Карташова О.В. Биоэтика : Учебник. М.: ГЭОТАР-Медиа, 2009. 272 с.
5. Основи біоетики та біобезпеки. Ч. 1. Основні принципи і правила біоетики в практичній медицині та наукових дослідженнях: Метод. рек. / В.А. Мороз, В.В. Пропіснова, І.А. Отрішко та ін. Х.: НФаУ, 2015. 40 с.
6. Основи біоетики та біобезпеки. Ч. 2. Морально-етичні проблеми медичної генетики, прикладних репродуктивних технологій та генної інженерії: Метод. рек. / В.А. Мороз, В.В. Пропіснова, О.О. Андрєєва та ін. Х.: НФаУ, 2015. 32 с.
7. Сергеев В.В. Биоэтика: Учебное пособие / М: ГЭОТАР-Медиа, 2013. 240 с.
8. Терешкевич Г.Т. (с. Діогена) Основи біоетики та біобезпеки: Підручник / Г.Т. Терешкевич. Тернопіль: ТДНУ; Укрмедкнига, 2014. 399 с.
9. Хрусталеv Ю.М. Биоэтика: Учебник / М: ГЭОТАР-Медиа, 2012. - 400 с.
10. Яскевич Я.С., Денисов С.Д., Юдин Б.Г. и др. Основы биоэтики: Учебное пособие. Минск: Вышэйшая школа, 2009. 351 с.

11. Harris J. Is there a coherent social conception of disability? / J. Harris //Journal of Medical Ethics. – 2000. – Vol. 26. – P. 95-100.
12. Kovalyova O. Medical Ethics / O. Kovalyova 2001. – Kharkiv, 128 p.
13. Robert V. Veatch The basics of bioethics / V. Robert Veatch. – Kennedy Institute of Ethics Georgetown University : Prentice Hall, Upper Saddle River, New Jersey. – 2003. – 205 p.
14. Zaporozhan V. M. From Bioethics – to Nooethics / V. M. Zaporozhan: Varna, Scripta Scientifica Medica, 2008. – vol. 40 (1). – P. 7–12.

7.3. Інформаційні ресурси

1. <http://www.redcross.org>
2. <http://www.who.int/en/>
3. <https://www.fema.gov/>
4. https://ifnmu.sharepoint.com/:f/g/KKFiF/Eo8p9_Ft441KmL5ZVyRlk4oBe7FMegUJ4Tl8BWO43Pa2tA
5. <https://ifnmu.sharepoint.com/KMKtVM/SitePages/%D0%94%D0%BE%D0%BC%D0%B0%D1%88%D0%BD%D1%8F%20%D1%81%D1%82%D0%BE%D1%80%D1%96%D0%BD%D0%BA%D0%B0.aspx>
6. www.intranet.tdmu.edu.ua/
7. www.westudents.com.ua
8. www.library.gov.ua/
9. www.wma.net/en/
10. <https://sites.google.com/...bioetiki>.
11. www.jurnaluljuridic.in.ua
12. Наукова бібліотека - <http://lib.nuph.edu.ua>;
13. Освіта в Україні - www.osvita.com.ua/universities/
14. Офіційний веб-портал Верховної Ради України - <http://zakon.rada.gov.ua>
15. <http://www.bioethics.net/>
16. <https://journals.sagepub.com/home/cet>
17. <https://www.tandfonline.com/loi/ynbi20#.VyIQ35jyeGk>
18. <https://onlinelibrary.wiley.com/journal/14678519>